

Les petjades del mestre

En la mort de Josep Viader i Moliner (Girona, 1917-2012)

Aquest escrit, més que un retrat biogràfic o professional de Josep Viader, proposa anotacions i perspectives per valorar el paper fonamental que ha tingut en el món musical gironí i català. Assaja l'exercici d'argumentar quin serà el seu llegat històric.

JOAN GAY > TEXT

El dissabte 27 d'octubre al migdia, a poc a poc, l'església del Mercadal es va anar buidant. Havia acabat el funeral, i les veus de cantaires i excantaires s'havien unit per fer ressonar un cop més la *Sardana eterna*, que Josep Viader havia escrit ja feia anys. Va ser Roser Busquets qui va dirigir-la, però segurament a tots els que entonàvem aquell comiat se'ns feia impossible deixar de visualitzar el gest tan conegut, precís i exacte, de Viader com a director. En l'aire, barrejada amb notes i paraules, hi surava una sensació estranya: assistíem al final d'una vida llarga i profitosa. El dolor lògic de la mort i la separació anava lligat a la tranquil·litat del deure acomplert, de les fites assolides pel difunt, a la previsibilitat que aquest moment arribaria un dia o altre. I semblava que no hi havia pressa per tornar cap a casa. Cantar té això: crea lligams invisibles, complicitats, retrobaments.

Josep Viader ho sabia, i ho havia transmès a bastament. De fet, molts dels qui ens havíem reunit allà ho havíem après, en part, gràcies a ell. I, probablement, cadascú tenia alguna vivència

en relació amb el mestre Viader que li retornava en forma de record més o menys viu. Com a cantaires infantils, joves o adults; com a alumnes de solfeig o harmonia, o bé en un d'aquells terribles tribunals del vell Conservatori; a les aules o despatxos de l'Escola de Mestres; en un concert o una ballada de sardanes en qualsevol punt de Catalunya; com a companys de claustre, de junta o de reunió, com el polític a qui visitava i explicava els seus projectes; com a assistents a la llar de jubilats; com a familiars, amics, veïns. I en tants anys, es podrien escriure pàgines i pàgines d'anècdotes, frases o episodis en què Viader apareixeria sempre autèntic, eficient, organitzat, amb el punt d'inspiració necessari, una molt subtil pinzellada d'ironia, i una molt bona visió de present i de futur.

Crec que hi hauria unanimitat a considerar Josep Viader un home clau en l'activitat musical que va des de l'inici del franquisme fins a la Catalunya autonòmica

MIQUEL BATALLE - INSPAI - FONS DE LA DIPUTACIÓ DE GIRONA

>> Josep Viader dirigint la Capella Polifònica de Girona.

El llegat per a la història

Però inevitablement, els uns rere els altres, a mesura que les converses s'acabaven i les salutacions es completaven, tothom s'anava dispersant, i s'enduia els records, compartits o individuals. I per això, davant la plaça ja buida, es dibuixava només un interrogant, el definitiu: què transcendirà d'aquesta memòria múltiple i concreta? Què en restarà, d'ell, en la petita o gran història? Quin testimoni deixarà Josep Viader, fins i tot als qui no l'han conegut?

Fer un balanç, ara i aquí, de les seves aportacions al món musical gironí i català seria del tot agosarat. No pas

per manca de dades o de perspectiva, sinó perquè aquests són processos que es fan col·lectivament. Tot i això, crec que hi hauria unanimitat a l'hora de considerar Josep Viader un home clau en l'activitat musical de la Girona que va des de l'inici del franquisme fins a la Catalunya autonòmica de final del segle xx. Si la figura de Francesc Civil, com a compositor, pedagog i crític, domina les dècades anteriors i immediatament posteriors a la Guerra Civil espanyola, Josep Viader va construir a Girona el perfil de l'època que hi va enllaçar. I va tenir l'encert o la laboriositat per esdevenir autoritat musical, i això sí que és un mèrit, i li va ser reconegut en vida.

És cert que va desenvolupar una certa activitat com a bon intèrpret. I també com a compositor i arranjador de solidesa innegable. Però no pas més ni millor que d'altres. Va fer intervencions en el món de la sardana, estimables i de qualitat, però en una època en què n'hi va haver potser de més destacades. Ara bé, tant en la pedagogia de la música com en el món coral sí que el seu nom es fa imprescindible, i és aquí que les seves aportacions seran imprescindibles per entendre la història d'unes dècades, i costarà de trobar-ne d'equiparables. També és cert que són activitats per a les quals cal capacitat de lideratge per engrescar, per prendre decisions, per organitzar, i aquests eren terrenys on «el senyor Viader» sempre es va moure bé.

>> *La Capella Polifònica de Girona, creada per Josep Viader el 1957.*

El mestratge a l'aula i en el món coral

L'ensenyament de la música a Girona, com a la resta del país, era força deballestat i precari en els anys quaranta. L'aïllament polític, la misèria econòmica i les males comunicacions no eren aliats desitjables. Tot i això, des de la Normal de mestres o des del Conservatori, Viader va saber combinar el pragmatisme organitzatiu amb la recerca d'eines pedagògiques que van donar com a fruit centenars d'alumnes amb unes bases musicals fermes i completes. Aquest és el millor patrimoni per a un ensenyant, però Josep Viader hi va sumar també el prestigi personal, que li va ser atorgat per companys i administradors. I també, sobretot, pels altres músics. Intèrprets de cobla o d'orquestra, mestres de música i d'escola, tenien clar que «el mestre Viader» era un referent per a tots ells. Havia arribat a la Normal després de Tomàs Sobrequés, i va entrar al Conservatori que Civil havia impulsat. Però en un i altre lloc va saber dirigir la nau, va crear plataformes per al futur i es va haver d'entendre amb les autoritats polítiques i administratives

A final dels difícils anys cinquanta, la Polifònica de Girona va esdevenir una de les protagonistes del moviment coral català

per gestionar les condicions de cada període. I ho va fer responent a una molt arrelada vocació per ensenyar.

Pel que fa al món coral, és immediat associar el seu nom al de la Polifònica de Girona, que va fundar i que va ser objecte predilecte del seu treball. Però cal situar en el temps aquesta iniciativa: una aposta per la qualitat vocal, a final dels difícils anys cinquanta, amb la virtut d'esdevenir una de les protagonistes del moviment coral català. En aquest, Josep Viader hi va tenir un paper destacat com a directiu. Va ser un àmbit en què es va mantenir i en el qual va atiar la flama de la cultura catalana en moments de moltes dificultats però també de grans esperances, fins a la transició política. I tornant a Girona, a més, la fundació de Saba Nova va representar la troballa d'un petit tresor, mirant endavant, un cop més, amb encert.

Avui, en aquest segle XXI que ha trastocat tantes coses, que n'ha millorat algunes altres i que viu unes realitats tan diverses socialment i culturalment, encara es podria seguir la petja de tants de mestres i professors de música d'arreu de les comarques que han estat d'alguna manera alumnes de Viader o d'algun seu deixeble. Quants pares i mares de família van cantar dirigits per ell en algun moment de les seves vides, o van ser examinats d'algun curs de música? Quants cantaires o espectadors han entonat la seva versió d'*Els Segadors*? Quanta gent, escolars o jubilats, van agafar per primer cop una flauta dolça o un xilòfon, i van convertir-se en productors de música mitjançant sistemes implantats i propagats per Josep Viader? I aquesta xarxa que es multiplica potser no aporta grans titulars, ni condecoracions oficials, però humanament és la més valuosa.

El 26 de desembre de 2012 la *Sardana eterna* va sonar de nou, en aquella ocasió al Palau de la Música Catalana, durant el tradicional concert de sant Esteve. El món coral, per mitjà de les veus de l'Orfeó Català, homenatjava Josep Viader. I ens ajudava a entendre que ja s'ha convertit en un personatge per a la història. Sabrem aprendre d'aquesta història, per construir els nous temps?

Joan Gay i Puigbert és musicòleg i professor de l'INS la Bisbal.